

Ramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Till finansutskottet

Ärendet

Finansutskottet har berett samtliga utskott tillfälle att avge yttrande över proposition 2001/02:1 Budgetpropositionen för 2002 i vad avser den ekonomiska politiken och förslag till statsbudget för år 2002, utgifternas fördelning på utgiftsområden samt beräkningen av statsinkomsterna och låneramar jämte motioner i de delar som berör respektive utskotts beredningsområde.

Det sagda innebär sammanfattningsvis att justitieutskottet såvitt avser statsbudgetens utgiftssida beretts tillfälle att yttra sig över yrkandena 8 och 9 i volym 1, Förslag till statsbudget, finansplan m.m.

I yrkande 8 föreslår regeringen att riksdagen beslutar om fördelning av utgifter för budgetåret 2002 på utgiftsområden i enlighet med vad regeringen föreslår (avsnitt 6.3, tabell 6.5).

I yrkande 9 föreslår regeringen att riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för budgetåren 2003 och 2004 som riktlinje för regeringens budgetarbete (avsnitt 6.3, tabell 6.5).

Med anledning av propositionen har väckts bl.a. motionerna 2001/02: Fi291, Fi292, Fi293 och Fi294.

I motion Fi291 yrkandena 4 och 5 av Bo Lundgren m.fl. (m) föreslås för år 2002 en utvidgning av ramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet med 1 238 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. För åren 2003 och 2004 föreslås att en ökning med 1 392 respektive 1 161 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag skall utgöra riktlinje för regeringens budgetarbete.

I motion Fi292 yrkandena 6, 9 och 10 av Alf Svensson m.fl. (kd) föreslås för år 2002 en utvidgning av ramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet med 1 000 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. För åren 2003 och 2004 föreslås att en ökning med 1 000 miljoner kronor för respektive år i förhållande till regeringens förslag skall utgöra riktlinje för regeringens bud-

getarbete. Vidare föreslås att rättsväsendet skall vara ett prioriterat område i budgetarbetet.

I motion Fi293 yrkandena 3, 4 och 20 av Agne Hansson m.fl. (c) föreslås för år 2002 en utvidgning av ramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet med 320 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. För åren 2003 och 2004 föreslås att en ökning med 510 miljoner kronor respektive 410 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag skall utgöra riktlinje för regeringens budgetarbete. Vidare föreslås ett uttalande om rättstrygghetens betydelse för livskvaliteten.

I motion Fi294 yrkandena 7 och 8 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) föreslås för år 2002 en utvidgning av ramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet med 486 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. För åren 2003 och 2004 föreslås att en ökning med 486 miljoner kronor respektive 286 miljoner kronor i förhållande till regeringens förslag skall utgöra riktlinje för regeringens budgetarbete.

Utskottet avgränsar sitt yttrande till att avse utgiftsramen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet och därmed sammanhängande frågor.

Ärendet föranleder följande yttrande från justitieutskottet.

Utskottets överväganden

Inledning

Inom utskottets beredningsområde faller utgiftsområde 4 Rättsväsendet. Utgiftsområdet omfattar anslag till bl.a. polisväsendet, åklagarväsendet, domstolsväsendet, kriminalvården, Brottsförebyggande rådet och Brottsoffermyndigheten.

Det övergripande och långsiktiga målet för rättsväsendet är den enskildes rättstrygghet och rättssäkerhet. Målet för kriminalpolitiken är att minska brottsligheten och öka människors trygghet.

För budgetåret 2001 anslags – inklusive vad som under året anslagits på tilläggsbudget – 23,4 miljarder kronor. De största anslagen är polisorganisationen med 13 miljarder kronor, kriminalvården med 4,1 miljarder kronor och domstolsväsendet med 3,5 miljarder kronor. Utgiftsprognosen för år 2001 pekar på en medelsförbrukning om 22,6 miljarder kronor. Anslagssparandet inom rättsväsendet är numera förbrukat och har vänts till ett utnyttjande av anslagskrediten som år 2000 uppgick till 242 miljoner kronor.

Anslaget till Kronofogdemyndigheterna som tidigare tillhört utgiftsområde 4 ligger från och med budgetåret 2002 under utgiftsområde 3.

Utgiftsramen för åren 2002–2004

Regeringens förslag och de förslag som framförts i motionerna Fi291–Fi294 framgår av följande tabell.

Utgiftsområde 4 (miljoner kronor)

	2002	2003	2004
Förslag i budgetpropositionen (prop. 2001/02:1)	23 641	24 286	25 201
<i>Ändringsförslag:</i>			
Fi291 yrkandena 4 och 5 (m)	+1 238	+1 392	+1 161
(v)	0	0	0
Fi292 yrkandena 9 och 10 (kd)	+1 000	+1 000	+1 000
Fi293 yrkandena 3 och 4 (c)	+320	+510	+410
Fi294 yrkandena 7 och 8 (fp)	+486	+486	+286
(mp)	0	0	0

Regeringen föreslår alltså att rättsväsendets utgiftsram bestäms till drygt 23,6 miljarder kronor för år 2002 och preliminärt 24,3 respektive 25,2 miljarder kronor för åren 2003 och 2004. Förslaget innebär jämfört med anslagen för år 2001 att satsningen på polisen fortsätter med ytterligare 605 miljoner kronor. Anslaget till kriminalvården minskar med 105 miljoner kronor, motsvarande den engångssatsning som gjordes i år. De stora förstärkningar som gjordes i 2001 års budget ligger kvar; det handlade bl.a. om 575 miljoner kronor till polisorganisationen, 25 miljoner kronor till åklagarorganisationen och Ekobrottsmyndigheten, 120 miljoner kronor till domstolsväsendet och 166 miljoner kronor till kriminalvården. Motsvarande fördelning redovisas för de kommande två åren, dock att hela det planerade nytillskottet tillförs polisen. Sammanlagt förstärks rättsväsendet med 5,3 miljarder kronor under den kommande treårsperioden.

Regeringens förslag bygger på att moderniseringen av rättsväsendet skall fortsätta och att medborgarperspektivet därvid skall vara en utgångspunkt. Nyttan för den enskilde medborgaren av tilltänkta förändringar och reformer skall stå i fokus. Rättsväsendet skall alltså målmedvetet utvecklas mot bakgrund av medborgarnas behov och samhällets utveckling så att det även i morgondagens samhälle kan fungera som rättsstatens garant för medborgarnas rättssäkerhet och rättstrygghet.

I inledningen till detta yttrande har redovisats Moderata samlingspartiets, Kristdemokraternas, Centerpartiets och Folkpartiet liberalernas yrkanden om ramar för rättsväsendet i motionerna Fi291 (m), Fi292 (kd), Fi293 (c) respektive Fi294 (fp). Motionsyrkandena bygger på att de fyra partierna har gjort andra bedömningar av behoven inom respektive anslag än regeringen.

I motion Fi291 (m), kompletterad med ett yrkande som väckts i justitieutskottet, föreslås att utgiftsramen för år 2002 skall ökas med 1 238 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Härav skulle 802 miljoner kronor tillföras polisorganisationen, 81 miljoner kronor domstolsväsendet och 312 miljoner kronor kriminalvården. Förslaget innehåller också förstärkningar till åklagarorganisationen med 20 miljoner kronor och till Brottsoffermyndighet-

en med 3 miljoner kronor. Förslagen följs i stort upp avseende åren 2003 och 2004.

I motion Fi292 (kd) föreslås att utgiftsramen för år 2002 skall ökas med 1 000 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Härav skulle 380 miljoner kronor tillföras polisorganisationen, 180 miljoner kronor tillföras domstolsväsendet och 337 miljoner kronor tillföras kriminalvården. Förslaget innehåller också förstärkningar till åklagarorganisationen med 50 miljoner kronor och anslagen till bidrag till brottsförebyggande arbete och Brottsoffermyndigheten föreslås höjas med 50 respektive 3 miljoner kronor. Förslagen följs i stort upp avseende åren 2003 och 2004.

I motion Fi293 (c) föreslås att utgiftsramen för år 2002 skall ökas med 320 miljoner kronor. Härav skulle, enligt en till justitieutskottet remitterad motion, 219,5 miljoner kronor tillföras polisorganisationen, 100 miljoner kronor tillföras kriminalvården och 0,5 miljoner kronor tillföras Brottsoffermyndigheten. Förslagen följs i stort upp avseende åren 2003 och 2004.

I motion Fi294 (fp) föreslås att utgiftsramen för år 2002 skall ökas med 486 miljoner kronor. Härav skulle 300 miljoner kronor tillföras polisorganisationen, 100 miljoner kronor tillföras domstolsväsendet och 56 miljoner kronor anslaget till rättshjälpskostnader – det sistnämnda beloppet i syfte att återställa rättshjälpsförmånerna till vad som gällde före den 1 december 1997. Förslaget innehåller också förstärkningar till åklagarorganisationen och Brottsoffermyndigheten med 10 respektive 20 miljoner kronor. Förslagen följs i stort upp avseende åren 2003 och 2004.

Utskottet vill först erinra om att verksamheten inom rättsväsendet intar en särställning i förhållande till övrig statlig verksamhet i det att verksamheten utgör en grundläggande förutsättning för ett fritt och demokratiskt samhälle. Denna särställning utgör också en självklar grund för prioritering av behoven inom utgiftsområde 4 framför behoven inom många andra utgiftsområden.

Utskottet konstaterar att regeringens förslag ligger väl i linje med vad utskottet nu anför. Regeringens förslag innebär sålunda att satsningen på rättsväsendet fortsätter. Utskottet ställer sig tveklöst bakom denna prioritering. Det finns således ingen anledning för riksdagen att göra ett särskilt uttalande om prioritering av rättsväsendet så som begärs i motion Fi292. Som framgått kan utskottet också instämma i uppfattningen som framförs i motion Fi293 att rättssäkerhet är en förutsättning för en god livskvalitet. Detta torde också vara en uppfattning som delas inte bara av utskottet utan av den absoluta merparten av Sveriges befolkning. Inte heller i denna del behövs alltså något särskilt uttalande från riksdagens sida.

Trots de stora resurstillskotten kan vissa av rättsväsendets myndigheter, enligt sina prognoser, komma att behöva utnyttja anslagskrediten. För kriminalvårdens del kan det, som regeringen anför, till och med bli fråga om att anslagskrediten inte räcker till om beräknade volymökningar slår in. Utskottet vill i sammanhanget å ena sidan erinra om att utskottet, i likhet med regeringen, anser att förändrings- och rationaliseringsarbetet skall fortsätta. Å andra sidan vill utskottet också erinra om att den kraftfulla satsning som nu görs på

polisen bör komma att få effekt även på verksamheten inom de efterföljande myndigheterna i rättskedjan under planeringsperioden. Detta är, som utskottet anförde redan förra året, ägnat att ytterligare förstärka behovet av ett kraftfullt förnyelsearbete. Ändå måste utskottet konstatera att det inte är lätt att förutse det framtida medelsbehovet. Det är därför med tillfredsställelse som utskottet konstaterar att regeringen avser att, efter analys av vidtagna effektivitetsåtgärder, återkomma till riksdagen om de ytterligare insatser som erfordras för att fullfölja statsmakternas intentioner för utvecklingen av rättsväsendet.

Sammantaget innebär vad som nu anförts att utskottet tillstyrker regeringens förslag till utgiftsram för utgiftsområde 4 Rättsväsendet för år 2002. Utskottet anser vidare att riksdagen bör godkänna den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområdet för åren 2003 och 2004 som riktlinje för det kommande budgetarbetet. De här behandlade yrkandena i motionerna Fi291, Fi292, Fi293 och Fi294 bör inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Stockholm den 25 oktober 2001

På justitieutskottets vägnar

Fredrik Reinfeldt

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Fredrik Reinfeldt (m), Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlov (kd), Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m), Helena Zakariasén (s), Morgan Johansson (s), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c), Johan Pehrson (fp), Anita Sidén (m) och Sven-Erik Sjöstrand (v).

Avvikande meningar

1. Fredrik Reinfeldt, Maud Ekendahl, Jeppe Johnsson och Anita Sidén (alla m) anför:

Vi har under en lång följd av år pekat på behovet av ökade resurser till rättsväsendet och begärt ökade anslag. Detta är en förutsättning för att uppfylla målet att öka tryggheten och bekämpa brott. Genom regeringens förslag kan medborgarnas berättigade krav på rättstrygghet inte tillgodoses. Vi anser därför att ytterligare 3 791 miljoner kronor måste tillföras rättsväsendet under den kommande treårsperioden. Redan för budgetåret 2002 bör 1 238 miljoner kronor tillföras. De ökade resurserna skall användas för fler poliser samt personalförstärkningar, teknikstöd, utbildning och andra kompetenshöjande

åtgärder inom rättsväsendet. Samtidigt skärper vi kraven när det gäller resultatuppföljning och gott ledarskap. Enligt vår mening bör finansutskottet alltså tillstyrka motion Fi291 i berörda delar. När det gäller fördelningen på anslag av de extra medel vi föreslår hänvisar vi till motion 2001/02:Ju445 som kommer att behandlas i justitieutskottets budgetbetänkande 2001/02:JuU1.

2. Ingemar Vänerlov och Ragnwi Marcelind (båda kd) anför:

Kristdemokraterna har motsatt sig de nedskärningar som skett inom rättsväsendet under senare år. De eftersatta behoven är nu mycket stora, särskilt inom de tre största myndigheterna, polisen, domstolsväsendet och kriminalvården. Det är enligt vår mening nödvändigt att rättsväsendets behov prioriteras inte bara nästa budgetår utan även de kommande åren i planeringsperioden. Regeringens förslag framstår som helt otillräckligt. Med hänvisning till det anförda anser vi att utgiftsramen för rättsväsendet för de kommande tre åren bör tillföras 3 000 miljoner kronor utöver regeringens förslag. Härav bör utgiftsområdet tillföras 1 000 miljoner kronor redan nästa budgetår. Enligt vår mening bör finansutskottet alltså tillstyrka motion Fi292 i berörda delar. När det gäller fördelningen på anslag av de extra medel vi föreslår hänvisar vi till motion 2001/02:Ju368 som kommer att behandlas i justitieutskottets budgetbetänkande 2001/02:JuU1.

3. Gunnel Wallin (c) anför:

En av statens kärnuppgifter är att tillgodose den enskildes rättssäkerhet och rättstrygghet för att därigenom öka människors trygghet och livskvalitet. Det är av avgörande betydelse att de rättsvårdande myndigheterna ges tillräckliga förutsättningar att fullgöra sina uppgifter. För att öka rättsväsendets förmåga och effektivitet när det gäller att förebygga och bekämpa brott krävs resursförstärkningar framför allt inom polisen och kriminalvården. Mot den bakgrunden anser jag att utgiftsramen för de kommande tre åren bör tillföras 1 240 miljoner kronor utöver regeringens förslag varav 320 miljoner kronor redan nästa budgetår. Enligt min mening bör finansutskottet alltså tillstyrka motion Fi293 i berörda delar. När det gäller fördelningen på anslag av de extra medel jag föreslår hänvisar jag till motion 2001/02:Ju444 som kommer att behandlas i justitieutskottets budgetbetänkande 2001/02:JuU1.

4. Johan Pehrson (fp) anför:

Att upprätthålla rättsordningen är en av de verkligt genuina uppgifterna för det offentliga. Därför måste det finnas resurser så att uppgifterna kan fullföljas på ett tillfredsställande sätt. Det finns en rad eftersatta behov, särskilt inom polisen och domstolsväsendet men också brottsofferverksamheten måste förstärkas. Jag vill också åter upprepa min ståndpunkt att den s.k. rättshjälpsreformen är ett misslyckande och att reglerna bör återföras till vad som gällde före december 1997. Mot den bakgrunden anser jag att utgiftsramen för de

kommande tre åren bör tillföras 1 258 miljoner kronor utöver regeringens förslag varav 486 miljoner kronor redan nästa budgetår. Enligt min mening bör finansutskottet alltså tillstyrka motion Fi294 i berörda delar. När det gäller fördelningen på anslag av de extra medel jag föreslår hänvisar jag till motion 2001/02:Ju450 som kommer att behandlas i justitieutskottets budgetbetänkande 2001/02:JuU1.